

Univerza v Ljubljani



Spremembe v slovenskem kmetijskem prostoru in habitatih

Vesna ZUPANC

Biotehniška fakulteta, Oddelek za
agronomijo



Analiza sprememb rabe tal 1896-1999 (Franci Petek)

Preglednica 1: Deleži površin osnovnih zemljiških kateg. med l. 1896 in 1999.

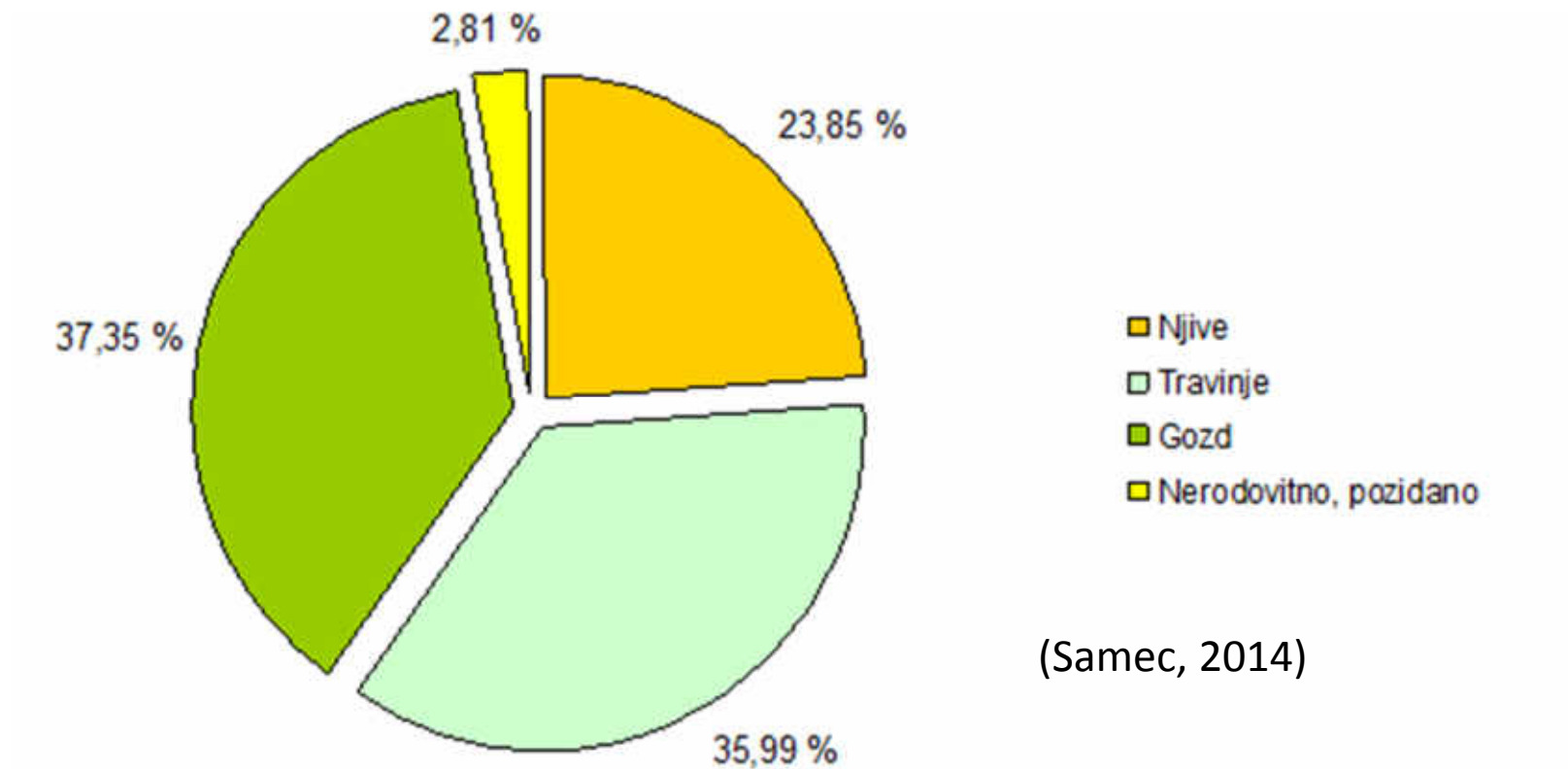
leto	njive	travn.	sado.	vinog.	pašn.	gozd.	trsti.	ostalo	Slov.	tr+sad
1896	18,61	16,75	0,00	2,25	16,50	40,88	0,00	5,00	100,0	16,75
1953	17,75	17,29	0,76	1,58	14,97	42,16	0,09	5,40	100,0	18,05
1961	15,48	18,03	1,72	1,23	14,21	43,56	0,09	5,70	100,0	19,75
1971	14,09	18,73	2,02	1,09	12,22	45,81	0,08	5,97	100,0	20,75
1979	13,36	19,10	2,09	1,08	11,10	47,05	0,08	6,14	100,0	21,19
1994	12,61	18,09	1,97	1,06	10,23	48,85	0,07	7,12	100,0	20,06
1999	12,45	17,79	1,88	1,07	10,28	48,92	0,06	7,55	100,0	19,68
1999-1896 v % točkah	-6,16	1,04	1,88	-1,18	-6,22	8,05	0,06	2,54		2,92
indeks 1896-1999	67,0	98,7	109,7	47,5	62,3	119,7	62,7	150,9		117,4

Vir: Leksikon občin 1906; Zemljiški kataster 1953, 1961, 1971, 1979, 1994, 1999.



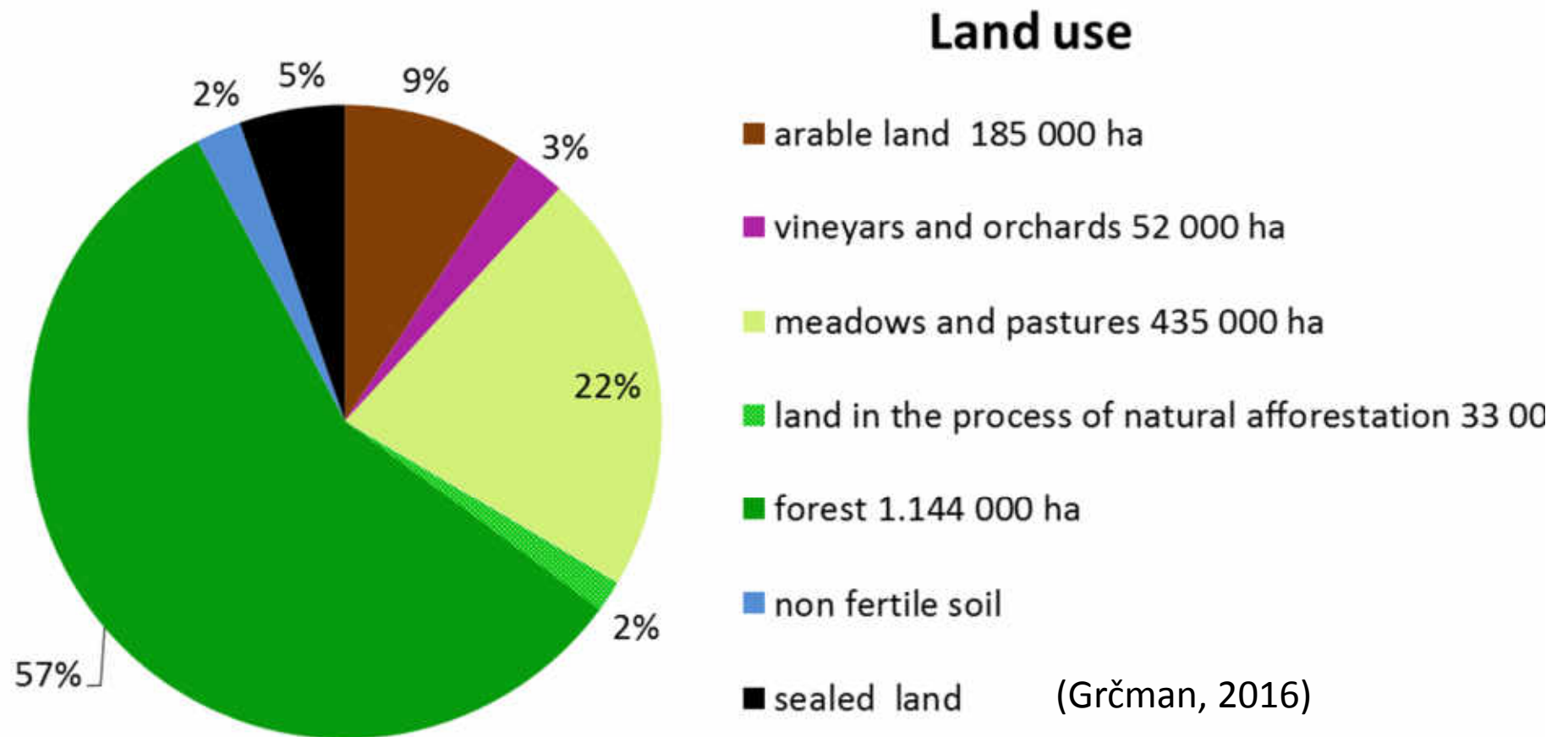
Raba tal v Sloveniji

Pedogeografski potencial za kmetijsko rabo



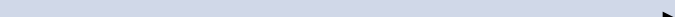



(Samec, 2014)

Raba tal v Sloveniji



Okoljska politika EU

Kmetijska politika						
Prehranska varnost 						
Konkurenčnost 						
Trajnost 						
Učinkovitost ukrepov 						
60 leta	Krizno obdobje (70/80 leta)	Reforma 1992	Agenda 2000	CAP reforma 2003	CAP 2008 ,health check'	CAP po 2013
Okoljska politika						
Ptičja direktiva 79/409/EEC 1979 posodobljena 2009/147/EC						
Habitats Directive 92/43/EEC (Zaščiteni območja, Natura 2000)						
Nitrarna direktiva						
EU Vodna direktiva 2000/60/EC						
Direktiva o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem in poslabšanjem 2006/118/EC						
TLA?						

Skupna kmetijska politika EU

(Common Agricultural Policy - CAP)

Zgodovinski razvoj (1962)						
Prehranska varnost		→				
		Konkurenčnost			→	
		Trajnost			→	
		Učinkovitost ukrepov			→	
60 leta	Krizno obdobje (70/80 leta)	Reforma 1992	Agenda 2000	CAP reforma 2003	CAP ,health check' 2008	CAP po 2013
					2007-2013	2014 - 2020

Kaj po 2020?

Ukrepi z vplivom na kmetijski prostor

2007 – 2013

1. Skupina: zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje

- Ohranjanje kolobarja
- Ozelenitev njivskih površin
- Integrirano sadjarstvo
- Integrirano vinogradništvo
- Integrirano vrtnarstvo
- Integrirano poljedelstvo
- Ekološko kmetovanje

2. Skupina: ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine

- Planinska paša
- Košnja strmih travnikov
- Košnja grbinastih travnikov
- Travniški sadovnjaki
- Strmi vinogradi (novost v letu 2010)
- Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali
- Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin
- Sonaravna reja domačih živali
- Ohranjanje ekstenzivnega travinja
- Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov (novost v letu 2010)

3. Skupina: varovanje zavarovanih območij

- Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri
- Ohranjanje posebnih travniških habitatov
- Ohranjanje travniških habitatov metuljev
- Ohranjanje steljnikov
- Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000
- Pokritost tal na vodovarstvenem območju

2014 - 2020

M10 - Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila

- Trajno travinje I
- Trajno travinje II
- Posebni traviščni habitati
- Traviščni habitati metuljev
- Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov
- Steljniki
- Vodni viri
- Ohranjanje habitatov strmih travnikov
- Grbinasti travniki
- Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri
- Planinska paša
- Visokodebelni travniški sadovnjaki
- Ohranjanje mejic

M13 - Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami –prisotna ekstenzivna oblika kmetovanja

Okoljska politika EU

Varovanje tal						
60 leta	Krizno obdobje (70/80 leta)	Reforma 1992	Agenda 2000	CAP reforma 2003	CAP 2008 'health check'	CAP po 2013
Zbiranje podatkov, poenotenje metodologij 1955: Klasifikacija tal (FAO) 1959: Pedološka karta Evrope (prvi osnutek 1: 2,5 mil.)						
1972: Evropska listina Sveta Evrope 1985: pedološka karta 1: 1 000 000, 1986 digitalna oblika						
Vlaganje v razvoj, raziskave in diseminacijo informacij 1994: ustanovitev Joint Research Center (Ispra, Italija)						
Zametki zakonodaje 1998: Delavnica Zaščita tal (Bonn, Nemčija) 2002: 6th Okoljski akcijski program strategija zaščite tal 2003: Revizija evropske listine za varstvo in trajnostno upravljanje tal (Svet Evrope)						
2006 Tematska strategija zaščite tal 2008 Talna direktiva						
2014 predlog umaknjen						

Večnamenskost

Kmetijskega
prostora

Tal?

Glavne spremembe v kmetijskem prostoru

- Zaraščanje
- Urbanizacija
- Fragmentacija
- Intenzifikacija pridelave

Zaraščanje

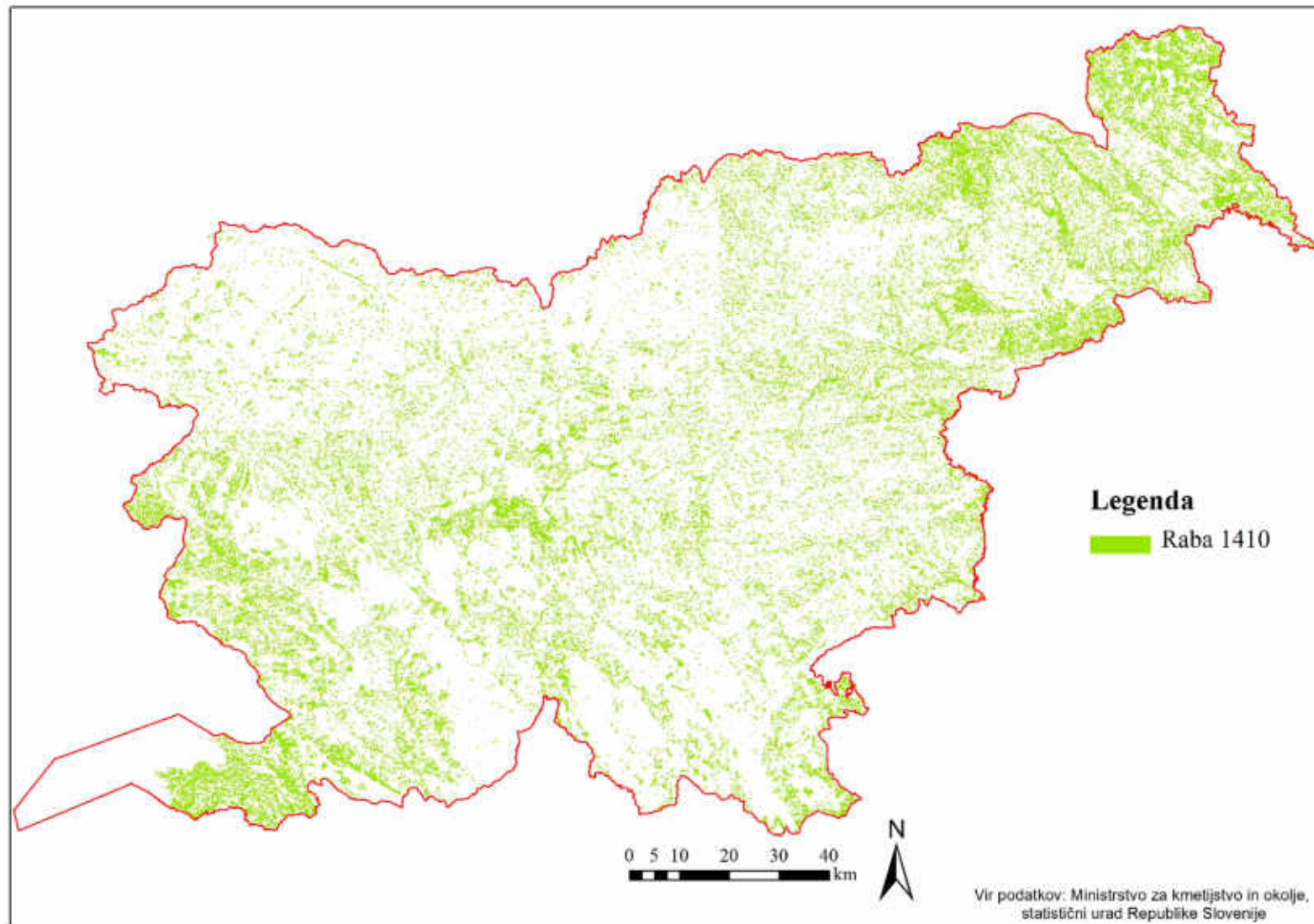
Sprememba
značilnosti

Izginotje mozaične
pokrajine in stepskih
značilnosti, ki jih nudi
kmetijska kulturna
krajina – preobrazba v
gozd

(slika Matej Vidrih)



Prostorska razporeditev kmetijskih zemljišč v zaraščanju (410) - odebeljeno



(Grčman in sod., 2012)

Urbanizacija

- Trajna izguba tal
 - Linijski objekti
 - Točkovni objekti
- Urbane zelene površine – omejene, druge značilnosti

Izguba najboljših kmetijskih zemljišč

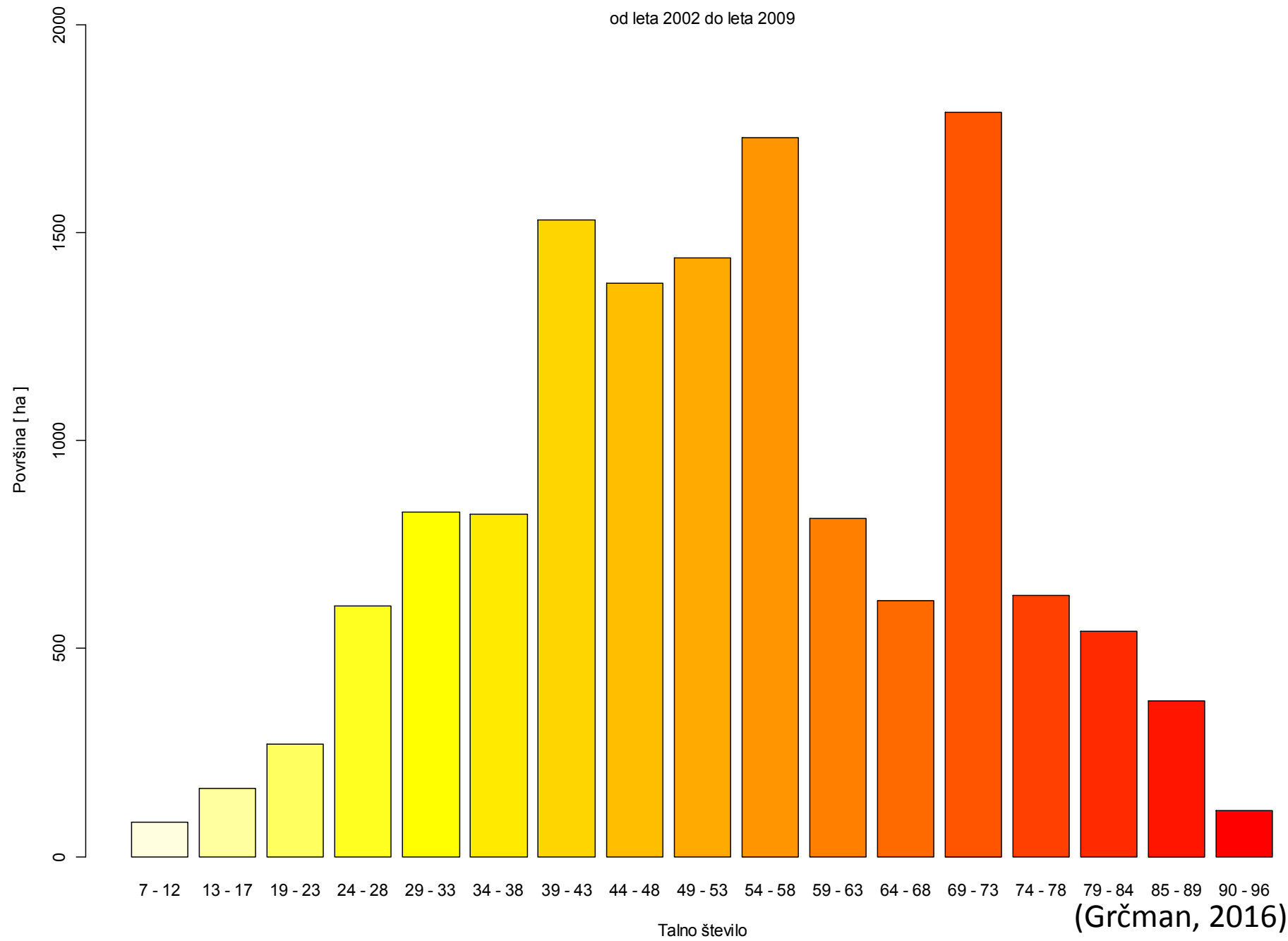
Tudi za blažilne ukrepe – izgradnja nadomestnih habitatov



(slika Matej
Karahodžič, 2017)

Površina izgubljenih kmetijskih zemljišč glede na talno število TŠ

od leta 2002 do leta 2009

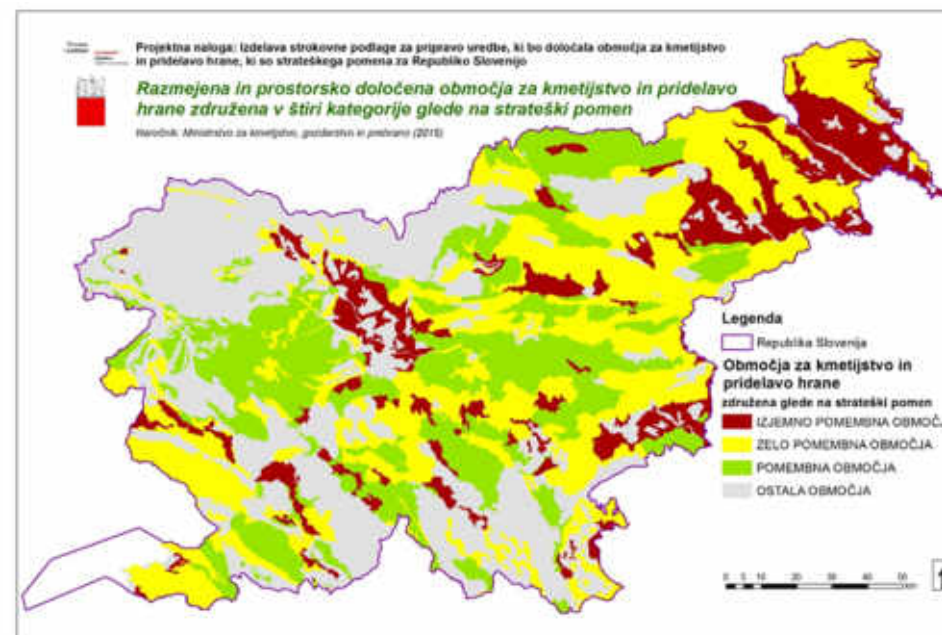


(Grčman, 2016)

Potencial za trajno varovana kmetijska zemljišča

(Ur.l. RS 71/2011, Ur.l. RS 58/2012)

Pomembno za kmetijstvo	Pedo geografske karakteristike		Površina ha
	Naklon	Boniteta tal	
1 – zelo pomembno	≤ 11%	> 35	250.805
2 – pomembno	> 11%	> 35	157.634
3 – manj pomembno	≤ 11%	≤ 35	99.216
4 – obrobno	> 11%	≤ 35	165.045



Fragmentacija prostora

- Umestitev objektov v prostor
- Prekinjeni koridorji živali za migracijo
- Zmanjševanje nemotenih površin



Intenzifikacija kmetijske pridelave

Večje površine

**Opuščanje ekstenzivne
kmetijske dejavnosti**



<http://svetatrojica.blog.siol.net/page/3/>



Jože Pojbič, Delo, 2015

Sklepi

- Ekstenzivno kmetijstvo dobro vpliva na pogoje za življenje male divjadi.
- Kmetijsko okoljski ukrepi blažijo negativne vplive intenzivnega kmetijstva in pospešujejo ohranjanje habitatov za malo divjad.
- Lovska skupnost ima s tem lahko vidno vlogo za uspešno vpeljavo ustreznih ukrepov kmetijsko okoljskega programa, ki hkrati spodbujajo **ohranjanje celovitosti kmetijskega prostora**.
- Vključevanje lovske skupnosti v dialog s kmetijskim sektorjem je podlaga za mali divjadi prijazno kmetijstvo ter s tem povečanje biotske pestrosti na kmetijskih površinah in pripadnih habitatih, kot tudi poudari vlogo lovstva pri varovanju narave in kmetijskih zemljišč.

Univerza v Ljubljani



10. MEDNARODNI SEJEM LOVSTVA IN RIBIŠTVA

9. Slovenski lovski dan: »Stanje in upravljanje populacij divjadi:
primerjava med Slovenijo in tujino«

Gornja Radgona, 22. april 2017

HVALA ZA POZORNOST!



Univerza v Ljubljani

Biotehniška fakulteta

sedemdesetletnica



International
Decade of Soils
2015-2024

